

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **103**

Güdül Yazıtları

Doç. Dr. **Haluk BERKMEN**

Ankara'nın merkezine yaklaşık 100 km mesafede olan Güdül kasabasında ilginç kaya resimleri ve yazıtları bulunuyor. Bu yazıtlarda kullanılan işaretler hem harf hem de hece olarak okunmakta ve Orhun yazıtlarındaki şekillere yakın benzerlikler içermektedirler.

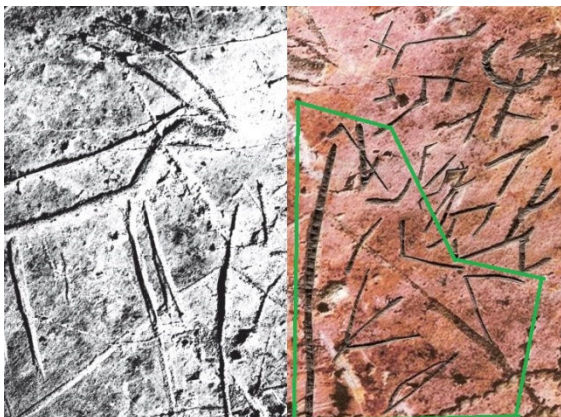

Güdül yazıtlarının resimlerini Sermet Somuncuoğlu (1964 – 2014) Damgaların Göçü adlı kitabında toplamıştır. Yazıtları görenlerin yorumlarını okumanızı öneririm (1).

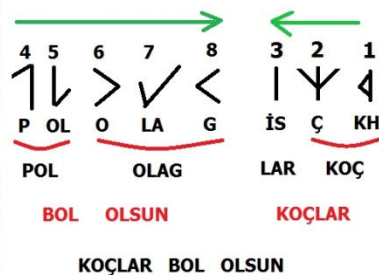
Yazıtlar hangi tarihte ve kimler tarafından kayalara kazılmıştır? Orhun yazıtları ile yakın ilişkili olduklarına göre bu kaya resimleri ve yazıtlar kesinlikle kadim Türk boyları tarafından yazılmışlardır. Ancak zamanlama konusu tartışmaya açıktır.

Kanımcı bu yazıtları kayalara kazıyanlar Ön-Türklerdi ve bu bölgelere binlerce yıl önce gelip yerleşmişlerdi. Ön-Türkler Anadolu'ya hem güneydoğudan hem de kuzeydoğudan gelmişlerdir. Bu yayılımı **74** sayılı **İran'da Ön-Türkler** başlıklı yazımda görebilirsiniz (2).

Ön-Türkler yaban keçisine ayrı bir değer ve önem veriyorlardı. Onların son derece çevik ve hızlı olmalarına hayranlık duyuyorlar ve kendileriyle dağ keçileri arasında ortak yönlerin bulunduğuna inanıyorlardı (3). Bu bakımdan yabani dağ keçisi avına çıkmadan önce kayalara bir tür "dua" kazıyorlardı. Yazıtlarında istekler vardı ve bu isteklerini kayalara kayıt ederek gerçekleşmesini arzuluyorlardı. Altta solda Güdül yazıtlarından bir örnek yazıt görülüyor. Bu yazıt Bustrofedon tarzında yazılmıştır. Bustrofedon "Öküzün tarlayı sürüşü gibi" demektir. Yazı sağdan sola doğru başlar ve satırın sonuna gelindiğinde soldan sağa doğru devam eder. Bu tür yazı tarzından **23** sayılı **Ege Adalarında Türk Dili** başlıklı yazımda söz ettim (4). Altta Güdül yazıtının bir bölümü görülüyor.

Güdül bustrofedon kaya yazıtı

Resmin solunda görülen yazıtın fotoğrafında belirgin olarak yabancı dağ keçisi çizilmiş. Boynuzların uzunluğundan bunun besin için üretilen keçi olmadığı anlaşılıyor. Bu hayvana Ön-Türkler keçi dememişler; **koç** demişler. Koç ise zamanla, dağ keçileri tükenmeye başlayınca, erkek koyun için kullanılan bir sözcük olmuş. Yazıtı farklı şekilde okumak mümkündür. Ben sadece yeşil çizgiyle belirlediğim bölgeyi okumakla yetindim. Bu bölgenin solunda görülen uzun kalın çizgi sınırlayıcı bir belirteçtir. Yazıtı yazan o uzun çizgiyi çizerek "bu kısım bana aittir ve diğer yazılardan bağımsızdır" demek istemiştir. Yazıt Bustrofedon tarzında ve aşağıdan yukarı doğru yazılmıştır. Resmin sağında kendi yorumumu sunuyorum. Yazıttaki tüm harfler Orhun yazıtlarının harfleri ile bire-bir örtüşüyor. Altta Orhun abecesini görüyoruz.

ORHUN ABECESİ						
	↵	A — E		Λ	1 & 2	Ç
	┘	I — İ		ϕ	1 & 2	M
	┘	O — U		┘	1 & 2	P
	⌒	Ö — Ü		ϕ	1 & 2	Ş
B1	┘	ϕ	B2	ϕ	1 & 2	Z
D1	ϕ	ϕ	D2	ϕ	İÇ, Çİ	Ç
G1	ϕ	ϕ	G2	ϕ	IKH, KHI	Q
Q	ϕ	ϕ	K	ϕ	LT, LD	
L1	┘	ϕ	L2	ϕ	NÇ	
N1	┘	ϕ	N2	ϕ	NT, ND	
R1	ϕ	ϕ	R2	┘	ING	
S1	ϕ	┘	S2	ϕ	NYI	
T1	ϕ	ϕ	T2	ϕ	ÖK, ÜK	
Y1	ϕ	ϕ	Y2	ϕ	OKH, UKH	

Yukardaki resmin en sağında 1,2,3 ile belirttiğim üç harf yazıtın en altında bulunuyor ve sağdan sola okunması gerekir. Sağdan sola doğru KH Ç İS harflerini "koçlar" olarak okuyorum. Düz dik çizgi Orhun abecesinde S2 ile belirtilmiş olup ince seslilerle okunan S harfidir. Bu harf hem tekili hem de çoğulu belirtir. Zamanla batı dillerine çoğul ifade eden ek, s harfiyle belirtilmiştir. Bu özellik Ön-Türkçe harflerin kadimliğine bir kanıt olarak görülebilir. Ayrıca is, ist ve est sözleri batı dillerinde tekil olanı belirtir. Şu halde düz çizgiyi tekil belirteç olarak alırsak **KOÇ İS = KOÇ VAR** olarak da okumak mümkündür.

İkinci satır soldan sağa doğru okunduğunda **POL OLAG = BOL OLSUN** anlamı ortaya çıkıyor. P ↔ B ilişkisi oldukça yaygın bir dönüşümdür. OLAG sözünde "var olsun" gizli anlamı bulunuyor. Bugün bile dilimizde "olagan" veya "olağan" sözünü "var olan, doğal olan" anlamında kullanıyoruz.

Bu sözcükleri **ay iç säs** (söyle gönül sesini (dileği)) **Äs An'ıñ. Ançı, Äçü'dä äd.** (Av hayvan(lar)ı O'nun(dur)) şeklinde okuyan da olmuştur (5). Benim okuyuşumla bu okunuş arasında önemli farklar bulunuyor. Bu durum, kadim yazıtları okumanın güçlüğünü de gözler önüne sürmekte, aynı yazıtın farklı kişiler tarafından farklı şekilde yorumlanabileceğini göstermektedir.

Kaynaklar

- (1) <http://www.orhunyazitlari.com/damgalarin-gocu.html>
- (2) <http://www.halukberkmen.net/pdf/314.pdf>
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/237.pdf>
- (4) <http://www.halukberkmen.net/pdf/65.pdf>
- (5) <https://onturk.org/2011/04/14/ankara-gudul-yazitlari/>